

DOCUMENT
UITVOERING

Samen op avontuur

Gemeente Almere

INHOUD

HOOFDSTUK 1	INLEIDING	4
HOOFDSTUK 2	DE ESSENTIE VAN SPELEN, BEWEGEN EN ONTMOETEN	
	IN EEN GROEN DECOR, VOOR IEDEREEN	6
HOOFDSTUK 3	SPREIDING	8
	Spreidingsrichtlijn speelvoorzieningen 0-11 jaar:	12
	Spreidingsrichtlijn sporten en ontmoeten jongeren	16
	Richtlijn bewegen voor volwassenen en senioren	18
HOOFDSTUK 4	INRICHTING EN ONTWERPPRINCIPES	20
	Vanuit de behoefte van een kind	21
	Grondvormen van bewegen	22
	Inclusief	22
	Ontmoeten	23
	verantwoord gebruik van grondstoffen	23
	Ontwerpsuggesties per plek	23
HOOFDSTUK 5	SAMEN MET ELKAAR	30
	Mensen maken de stad	31
	Meedenken	31
	Meedoen	31
	Zelf doen	33
HOOFDSTUK 6	BEHEER	38
	Wettelijke kaders	39
	Beheer en onderhoud	40
	Klusbus	41
	Beheermiddelen	41
BIJLAGE A	INDELING SPEELBUURTEN	44
BIJLAGE B	FUNCTIONALITEITS- & VEILIGHEIDSCRITERIA	
	MET ONDERHOUDSNIVEAU	45

INLEIDING

1

Dit uitvoeringsdocument is de technische aanvulling op de visie Samen op avontuur en behandelt de aspecten rondom aanleg, beheer en onderhoud van speel- en beweegvoorzieningen. Hierin staat specifiek beschreven hoe om te gaan met spreiding, inrichting en beheer van een speel- en beweegvriendelijke omgeving. Omdat deze aspecten uitgangspunten vormen voor een effectieve inzet van de middelen en het beheersen van de kosten, worden de handvatten voor de uitvoering hierbij uitgebreid beschreven.

DE ESSENTIE VAN SPELEN, BE-
WEGEN EN ONTMOETEN IN EEN
GROEN DECOR, VOOR IEDEREEN

2

Spelen is je voorbereiden op de toekomst. Spelen vraagt om ruimte voor creativiteit; het laat je leren, ontdekken en bouwen. Het laat je anderen ontmoeten en de betekenis van samenwerken op waarde te schatten. Met spelen sluit je vriendschappen. Spelen is op avontuur gaan voor alle leeftijden. Voor spelen heeft een kind ruimte nodig.

Maar net zo belangrijk als spelen is het om te bewegen. En niet alleen voor kinderen, maar voor mensen van alle leeftijden. Een mens is gemaakt om te bewegen. Het houdt je fit. En Almere is gemaakt om te bewegen. Zijn netwerk van (fiets)paden, vaak ingebed in een groene omgeving, nodigt uit om zowel functioneel als recreatief voort te bewegen.

Spelen en bewegen is niet alleen gezond maar is ook een sociale activiteit die betrokkenheid tot elkaar versterkt. De mogelijkheden om elkaar te kunnen ontmoeten mogen niet ontbreken.

Het vormgeven van dit alles doen we samen. Met de gebruikers, met partners en met collega-afdelingen van de gemeente.

SPREIDING

3

Hoe ouder het kind, hoe groter de actieradius. Kinderen op oudere leeftijd kunnen en mogen vaker eenvoudige barrières oversteken. De actieradius wordt bepaald door fysieke barrières zoals drukke wegen, busbanen en watergangen, maar ook door de ouders. Zij bepalen in hoeverre een kind zelfstandig de openbare ruimte mag verkennen. Hierbij houden zij ook rekening met sociale barrières: plekken waar weinig sociale controle is, die vervuild zijn en/of waar ze steeds weggestuurd worden.

Fysieke barrières (busbanen, 50 km-wegen, fietssnelwegen, grachten en de brede groenstroken) bepalen de **speelbuurten** waarbinnen de spreidingsrichtlijnen worden toegepast voor de voorzieningen voor kinderen van 0 tot en met 11 jaar (zie bijlage A Indeling speelbuurten).

De ouders en verzorgers kunnen de actieradius van het kind vergroten door samen met het kind op pad te gaan en dit vaak te herhalen. Dit leidt tot de ontdekking van speelmogelijkheden die het kind uit zichzelf niet zou kunnen bereiken. En vooruitlopend op hun ontwikkelingen leren kinderen de wijk en haar voorzieningen kennen. Ze voelen zich veiliger in de wijk. Met de keuze van de school, sportvereniging en transportmiddelen bepalen zij het beweggedrag van de kinderen op langere termijn.

Figuur 1: ontwikkeling van het kind in relatie tot de omgeving. Bron: https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_Shaping_urbanization_for_children_handbook_2018.pdf

Door het aanbieden van passende en gevarieerde speel- en beweegruimte, ingericht voor alle leeftijden, verspreid over de buurten en wijken, zijn er altijd mogelijkheden te vinden die aansluiten op een individuele behoefte. De onderstaande indeling in behoeftegroepen geeft inzicht in de uitgangspunten voor spreiding en inrichting van speel- en beweegruimte in relatie tot het zelfstandig spelen, sporten en het ondersteunen van ontmoeten. Er moet dus dicht bij huis speelruimte zijn, maar ook verder weg.

LEEFTIJD	ACTIERADIUS	KENMERK GEDRAG EN BEHOEFTE
0 t/m 3 jaar	tuin/straat tot max 100 m altijd begeleid	Speelt op zichzelf. Leert basisvaardigheden voor grove en fijne motoriek. Speelt vanuit zintuigen en onder toezicht van ouder. Tuin en natuurlijke speelaanleidingen dicht bij huis. Medegebruik van de formele plekken en avontuurlijke speelplekken voor oudere kinderen.
4 t/m 8 jaar	straat/blok/ buurt tot max 400 m begeleid en onbegeleid	Speelt steeds meer in groepjes samen, Verfijning van motoriek en eerste stappen naar zelfstandigheid. Dingen voor het eerst alleen kunnen en durven zoals fietsen, klimmen, rennen en schommelen Zijn sterk gehouden aan barrières. Speelplekken en informele speelruimte op blokniveau en daarnaast veilige verplaatsingsruimte (m.n. stoep). Naar verder weg liggende speelplekken alleen onder begeleiding.
9 t/m 11 jaar	Straat/blok/ buurt/wijk tot max 1000 m bijna altijd onbegeleid	Speelt bijna altijd samen of in groep, heeft basisvaardigheden onder de knie en wil verder, hoger en harder waarbij de drang aanwezig is zich te meten aan wat anderen kunnen. Zwerven steeds verder uit om de buurt te verkennen en zijn steeds minder gehouden aan barrières. Zoeken uitdaging en ontmoeting op speelplekken en op andere veilige plekken in de openbare ruimte.
12 t/m 18 jaar	buurt/wijk/stads- deel onbegeleid	Is bijna nooit alleen. Weet waar hij goed in is en wil dit graag laten zien. Plek in groep bepalen. Sociale grenzen opzoeken. Vanaf 16 jaar steeds minder in de openbare ruimte (werken en uitgaan) en grotere actieradius door scooter. Willen 'eigen' plekken met 'eigen' groepen voor sport en ontmoeting.
19 t/m 24 jaar	gehele stad	Studenten of werkende jongvolwassenen. Deel van groep nog gericht op ontmoeting. Medegebruik sportvoorzieningen. Benutten de openbare ruimte voor individuele sportbeoefening.
25 t/m 75 jaar	gehele stad	Als begeleider en medegebruiker op voorzieningen te vinden. Sporten en recreëren in openbare ruimte. Joggen, wandelen, fietsen, skaten, met kinderen spelen op speelplek of naar attractiepunt (water, grote speelplek, et cetera).
75+	wijk/buurt/blok	Naarmate de leeftijd vordert minder mobiel, sportintensiteit neemt af. Kleine attractiepunten (bankjes, waterpartij, dierenweide, winkels) maken het aantrekkelijk om op pad te blijven gaan. Bezoek kleinkinderen. Als medegebruiker wel op sportvoorzieningen te vinden. Als ze bewegen, dan vooral in groepsverband.

Figuur 2:
behoeftegroepen

Voor een evenwichtige spreiding en effectieve inrichting van de speel – en beweegruimte gebruiken we enkele richtlijnen voor het uitvoeren van het beleid Samen op avontuur gaan. Deze zijn gekoppeld aan de behoefte, zoals de leeftijdsgroep en het aantal kinderen in een speelbuurt. We spreken bewust over richtlijnen en niet over normen omdat lokale omstandigheden soms vragen om af te kunnen wijken van de regels.

Een goede spreiding zorgt ervoor dat er voldoende plekken en variatie in voorzieningen zijn voor spelen, sporten en ontmoeten en daarnaast, dat deze zelfstandig bereikbaar zijn voor kinderen tot en met 18 jaar. Met een breed aanbod van natuurlijk spelen tot en met speel- en sporttoestellen. En daarbij is als het even kan, medegebruik door andere doelgroepen mogelijk. Een voorwaarde voor investeringen is het kinderaanbod. Met een beschikbaar investeringsbedrag per kind als richtlijn zorgen we voor een betaalbare en ook evenwichtige verdeling. Speelbuurten die nu in onbalans zijn worden volgens de weg der geleidelijkheid weer in evenwicht gebracht. Die afweging wordt gemaakt zodra objecten aan het einde van hun levensduur zijn.

Let op: De richtlijnen voor spreiding van speelvoorzieningen, zoals in dit uitvoeringsdocument staan beschreven, zijn niet toepasbaar op winkelcentra. Het aanbod van daar woonachtige kinderen is niet representatief voor het werkelijke gebruik. Voor de economische waarde en belevingswaarde van het winkelgebied zijn speelvoorzieningen een belangrijke toevoeging in de directe omgeving van winkels, pleinen of terrassen - met als het even kan - uitgerust met prettige zitmogelijkheden voor verzorgers. Voor spelen in winkelcentra is partnerschap een mogelijkheid om de extra investeringen rond te krijgen.

SPREIDINGSRICHTLIJN SPEELVOORZIENINGEN 0-11 JAAR PER PLEK

Voor een evenwichtige spreiding hanteren we de volgende werkwijze:

1. eerlijke verdeling over Almere, bepaald door een bedrag per kind per speelbuurt;
2. goede bereikbaarheid voor leeftijdsgroepen 4-8 jaar en 9-11 jaar binnen fysieke barrières, 400 m is maximale afstand voor 4-8 jarigen;
3. speelplekken met een uitgebreid aanbod op strategische punten (de centrale plek, investeringsniveau € 50.000) hebben voorkeur boven meerdere kleine (steunplekken);
 - a. Als 2e en 3e punt niet gerealiseerd kunnen worden (door een laag budget per speelbuurt als gevolg van een beperkt aanbod aan kinderen), dan bij inrichting extra aandacht voor ontwerp van de informele speelwaarde van de speelomgeving en gaat bereikbaarheid van de speelplek voor op een breed aanbod en het investeringsbedrag van een centrale plek;
 - b. Bij een hoog aanbod aan kinderen zijn verschillende toepassingen mogelijk: i. investeringsniveau centrale plek verhogen; ii. Aanvullende centrale plek op kortere afstand dan 800 m (=2 maal maximale 400 m); iii. Aanvullende steunplekken.

Voorbeelden van uitwerkingen volgens de spreidingsrichtlijn (indicatief, niet op te vatten als definitief):

Scenario 3a.

Figuur 3: indicatieve uitwerking volgens 3a 0-11 jaar.
Bij 292 kinderen 0-11 jaar, € 110.000, budget is krap voor een volwaardige inrichting van twee centrale plekken ten opzichte van de afstanden binnen de speelbuurt. Dan minder investeren op de centrale plekken ten gunste van spelen in de buurt.

Scenario 3b.

Figuur 4: indicatieve uitwerking volgens 3b 0-11 jaar. 458 kinderen 0-11 jaar, budget € 172.000, 1 centrale plek is voldoende voor de wijk. Budget is ruim en afstanden zijn kort. Het hoge kinderaantal rechtvaardigt een hoogwaardige inrichting van de centrale plekken op korte afstand.

Voor een evenwichtige spreiding van de investeringen op speelruimte hanteren we als richtlijn een bedrag per kind 0-11 jaar: € 376,- (prijspeil 2019). Het hanteren van een bedrag per kind helpt ons om de omvang aan investeringen te beheersen en betaalbaar te houden. Tegelijkertijd is het een helder kader in de communicatie. Het maakt verwachtingen duidelijk in wat de gemeente kan betekenen en biedt voor de gebruikers ook de ruimte om de verdeling binnen de speelbuurt af te wegen.

De richtlijnen zijn ook op andere manieren uit te drukken, zoals in een norm gebaseerd op het aantal kinderen per oppervlakte. Hoewel dit als basis is gebruikt voor de bovenstaande benadering, is het in de huidige praktijk minder geschikt. Enerzijds vanwege de variatie in de grootte van de speelbuurten, anderzijds is de ervaring dat het ontbreken van een expliciet financieel kader, dit sluipenderwijs leidt tot ongedekte uitbreiding van speeltoestellen. In sommige kleinere speelbuurten kan het voorkomen dat het aandeel oppasgrootouders relatief groot is ten opzichte van de hier wonende kinderen. Indien er weinig groene en natuurlijke speelruimte is, kan dat een argument zijn om ruimhartiger met het financiële kader per kind om te gaan. Waardoor er alsnog (formele) speelruimte kan worden gerealiseerd. De speelspecialist moet zich wel realiseren dat de investering van het totaal van de speelbuurten - dus in het stadsdeel - wel weer in balans moet zijn.

INFORMELE EN FORMELE SPEELRUIMTE

Het aandeel formele speelruimte in de vorm van speelplekken wordt bepaald op speelbuurt-niveau. Bij het bepalen van de formele speelruimte kijken we naar het aantal kinderen tot en met 11 jaar en de al aanwezige informele speelmogelijkheden op stoepen, grasveldjes, bosjes en pleintjes. Hoe meer kinderen hoe meer er in principe mogelijk is. Maar ook, hoe meer informele speelruimte met speelwaarde al aanwezig is, hoe minder formele inrichting strikt nodig is. De speelwaarde van de omgeving, de ontmoetingsmogelijkheden in de buurt en de investeringsmogelijkheden bepalen de verhouding informele en formele speelruimte. Vanwege de speelwaarde geven we zoveel mogelijk voorrang aan avontuurlijke speelmogelijkheden.

CENTRALE PLEK

Iedere speelbuurt heeft een centrale plek met uitgebreide speelmogelijkheden, liefst gelegen langs een doorgaande route. Er is goed zicht vanaf woningen of andere gebouwen. Een centrale plek bevindt zich in de openbare ruimte of op een openbaar toegankelijk schoolplein, speeltuin of sportpark. De oppervlakte moet voldoende groot zijn om de speel-, sport- en ontmoetingsfuncties invulling te kunnen geven.

In een buurt met een hoog kinderaanbod zal er meer budget zijn voor een eventuele tweede centrale plek of voor meerdere kleine steunplekken. Het heeft altijd de voorkeur om echt aantrekkelijke centrale plekken te maken boven kleinere steunplekken. De reden is dat we daar een gevarieerder en ruimer aanbod kunnen realiseren, wat leidt tot een hogere speelintensiteit en langere speelduur. Bovendien zijn er zo meer contactmomenten tussen buurtbewoners (kinderen en begeleiders). Deze kans op samenspelen is het belangrijkste doel van een strategisch gekozen speelplek.

De afstand die een kind aflegt naar een formele plek is maximaal 400 meter. Dit omdat de afstand tot een speelplek geen belemmering moet zijn voor kinderen om eropuit te gaan. Tussen formele plekken in is de afstand dus maximaal 800 meter. In een grote speelbuurt met weinig kinderen is de afstand in enkele situaties groter dan wat we nastreven. Hiervan is sprake in ongeveer 8 van de 144 speelbuurten. In deze buurten besteden we extra aandacht aan de kleine speelmogelijkheden dicht bij huis op stoepen, grasveldjes, bosjes en pleintjes zodat kinderen dicht bij huis voldoende het avontuur op kunnen zoeken.

STEUNPLEKKEN

Naast de centrale plekken kunnen in buurten met een hoge kinderdichtheid kleinere steunplekken aangelegd worden. Deze plekken zijn flexibeler en om in te kunnen spelen op veranderende behoeften hoeft de inrichting minder lang mee te gaan. Ze bestaan uit een avontuurlijke of een traditionele inrichting voor een aantrekkelijke speel-, sport- of ontmoetingsfunctie. Eventueel passen we een technisch systeem toe dat regelmatige uitwisseling van toestellen tussen verschillende speelplekken mogelijk maakt. Op die manier wordt het speelaanbod niet voor jaren "bevroren". Ook steunplekken liggen bij voorkeur langs een doorgaande route en met goed zicht vanaf woningen. Deze steunplekken spelen gemakkelijker in op korte termijn-veranderingen en trends en zijn geschikt om de buurt te betrekken bij een vorm van gezamenlijk beheer, tenminste als men hiervoor openstaat.

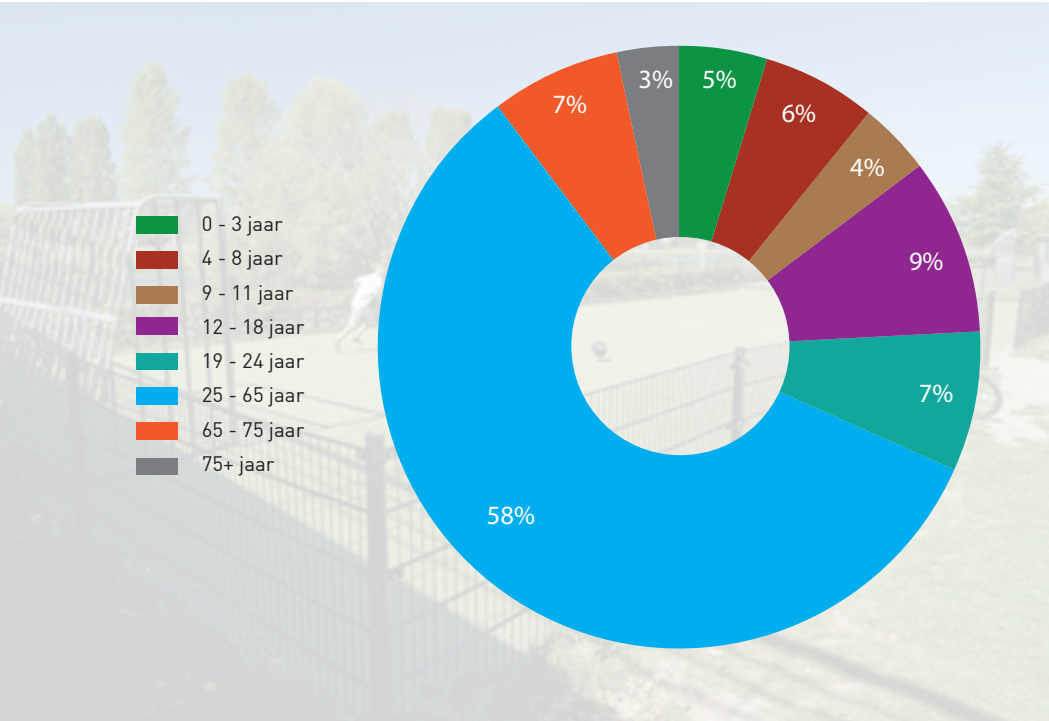
SPEELTUIN

Een speeltuin biedt mogelijkheden die andere speelplekken niet bieden. Almeerdere gaan hier graag heen als gezin of als groep. Nu heeft elk stadsdeel minstens één speeltuin, al dan niet in samenwerking met partners. Naast de bestaande speeltuinen zijn er nog 3 in voorbereiding, namelijk in Oosterwold (stichting Speelwildernis in samenwerking met Staatsbosbeheer), het Lumièrepark (gemeente), en een burgerinitiatief in Stad.

De volgende locaties mogen beschouwd worden als een speeltuin: Speelhaven (kiosk, afscheiding, picknick, toezicht, toilet), Beatrixpark (afscheiding, picknick en als de midgetgolf open is een kiosk en toilet), Kempphaan-Speelbos Zuiderzee (avontuurlijk, toilet en horeca), Speeleiland (avontuurlijk) en Cascadepark (parkeren, picknick, afscheiding, horeca op enige afstand).

SPREIDINGSRICHTLIJN SPORTEN EN ONTMOETEN JONGEREN

Door per 100 jongeren een sport- en ontmoetingsplek te bieden, is er minder kans op overlastgevende groepen. Waar genoeg ruimte is, combineren we deze voorzieningen met centrale plekken. De ruimte is mede nodig voor een buffer tussen jonge kinderen en jongeren, in verband met mogelijke verdringing.

Figuur 5: leeftijdsverdeling Almere, november 2018

Omdat de actieradius van jongeren verder gaat dan de speelbuurt, hebben we een analyse gemaakt op wijkniveau. Voor de circa 19.500 jongeren zijn er nu rond de 150 sport- en ontmoetingsplekken beschikbaar. Het behalen van de richtlijn is niet een doel op zich. Het gaat er vooral om dat de jongeren ergens terecht kunnen. Een aantal sportplekken heeft een hoog investeringsniveau en kan een grotere groep faciliteren. Maar afgezet tegen het aantal jongeren zijn de plekken ongelijk over de wijken verdeeld. Dit kan te maken hebben met simpelweg de beschikbare ruimte of de behoefte in voorgaande jaren.

In bestaande wijken gaan we bij meldingen van overlast eerst met de jongeren in gesprek, samen met jongerenwerkers en veiligheidsmanagers. En als het nodig is onderzoeken we de noodzaak van een sport- en/of ontmoetingsplek. We werken vraaggericht en houden er rekening mee dat de jongeren snel van plek kunnen wisselen. Dat betekent ook dat er sprake moet zijn van een afwisselend aanbod.

Voor een evenwichtige besteding van de middelen is voor de categorie 12-18 jaar € 240,- (prijspeil 2019) per jongere beschikbaar. Omdat sport- en ontmoetingsplekken zich vaak op de wijkgrenzen bevinden, wordt bij de beoordeling voor een evenwichtige verdeling naar de investeringsmogelijkheden van meerdere wijken tegelijk gekeken.

Volwassenen profiteren mee van de jongerenvoorzieningen. Voor volwassenen is het van belang dat de voorzieningen vooral langs de beweegroutes zijn gepositioneerd en de inrichting zich zo veel mogelijk leent voor gebruik door groepen.

Figuur 6: indicatieve uitwerking jongeren sport- en ontmoetingsplekken Almere Buiten

RICHTLIJN BEWEGEN VOOR VOLWASSENEN EN SENIOREN

Het unieke langzaamverkeersnetwerk van Almere biedt veilige en goede mogelijkheden voor verplaatsing en kent kansrijke plekken voor ontmoeting en beweging. Door beweegroutes vorm te geven, zijn ze herkenbaar en zullen sportieve Almeerders er meer gebruik van maken. Als we de wensen van sportaanbieders betrekken bij de inrichting of aanpassing van sportroutes, wordt het gebruik en de aantrekkelijkheid van het netwerk nog meer verbeterd.

Senioren zijn medegebruikers van sport- en beweegvoorzieningen voor jongeren en volwassenen. Voor de realisatie van specifieke seniorenvoorzieningen weten we dat deze dicht bij de woonvoorzieningen voor ouderen moeten staan, in verband met de beperkte mobiliteit van deze doelgroep. We gaan pas realiseren als er vraag is, in combinatie met bijdragen van derden.

Goed om te realiseren is dat deze doelgroep pas beweegt als het om een sociale en groepsactiviteit gaat. Omdat ze moeite hebben met het organiseren van activiteiten, kan een buurt-sportcoach hierin stimuleren.

INRICHTING EN ONTWERPPRINCIPES

4

VANUIT DE BEHOEFTE VAN EEN KIND

Bij het ontwerp en de inrichting staat de essentie van spelen voorop. Het gaat erom wat een kind nodig heeft om zich spelenderwijs te ontwikkelen.

Het ruimtelijk gedrag van kinderen op een speelplek is bestudeerd en heeft geleid tot een onderverdeling in vier typen kinderen met bijbehorend speelgedrag: rauwers, douwers, schouwers en bouwers. Door deze vier typen een plek te geven in het speellandschap krijgt ieder kind de gewenste ontwikkelingsmogelijkheden. Verder is zonering nodig om te voorkomen dat jonge behoeftegroepen worden overschaduwd door oudere behoeftegroepen. Hoe ouder de kinderen worden, hoe meer ruimte ze nodig hebben.

- Rauwers houden van bewegen en hebben veel ruimte nodig. Gewoon een open terrein waar- op niets hoeft en van alles kan. Het gaat om ruimte-vragende activiteiten. Denk aan rennen, voetballen, basketballen, fietsen of skaten. Ze houden van speeltoestellen waarmee ze zelf kunnen bewegen of die ze in beweging kunnen zetten. Het liefst mét extra effecten.
- Douwers hebben een gestructureerde ruimte nodig om tot spel te kunnen komen. Dit is een gebied dat speciaal voor een bepaalde activiteit of spel is ingedeeld. Het kan gaan om een speeltoestel of zandbak, maar een skatebaan hoort ook in deze categorie. De essentie is dat deze ruimte structuur geeft in de omgeving en tot beweging uitdaagt. Ze houden van speel- toestellen waar ze zelf meer mogelijkheden omheen kunnen verzinnen.
- Schouwers hebben genegenheid en geborgenheid nodig om tot spel te kunnen komen. Denk bijvoorbeeld aan een plek om te zitten of te staan, te kijken naar anderen, te kletsen of te chillen. Het beste is als deze ruimte wordt bepaald door verticale of horizontale begren- zingen: rugdekking, een droogstaander of wand om tegen te leunen. Het gaat hier om de kwaliteit beschutting en niet zozeer om een kwantificeerbaar oppervlak. Ze houden van speeltoestellen die de fantasie prikkelen en die 'rugdekking' bieden.
- Bouwers kunnen alles gebruiken en iedereen mag meespelen. Ze hebben een margegebied nodig langs de rand van de speelplek (meestal groen), waarmee een ruimte wordt bepaald en afgeschermd. Hier is ruimte voor struinen, plukken, afbreken en verstoppertje spelen, maar ook voor kinderen die zich even willen afzonderen wanneer het ze te veel wordt. Het is een prima plek om te graven of voor ander ongeregeld werk. Dit type kinderen houdt niet van speeltoestellen, behalve erg uitdagende kabelbanen, klimwanden en toestellen die half af zijn en die je zelf kunt aanvullen met bijvoorbeeld palen, stokken en snoeiafval.

Bovenstaande is gebaseerd op onderzoek van Marianne de Valck.

GRONDVORMEN VAN BEWEGEN

Juist tijdens de kinderperiode ontwikkelen we de motorische basisvaardigheden die zo belangrijk zijn voor fitheid en gezonde leefstijl op langere termijn. Daarom passen we de grondvormen van bewegen toe in het ontwerp van de speelruimte. Denk hierbij aan klimmen, glijden, schommelen, balanceren-vallen, rennen, springen-landen, gooien-vangen-werpen-slaan, trappen-schieten, stoeien, rollen-duikelen-draaien, zwaaien of bewegen op muziek. De grondvormen van bewegen worden landelijk breed toegepast en wordt ook onderkent in de sportnota en door Almere Kenniscentrum Talent.

INCLUSIEF

We richten speelplekken in voor iedereen en sluiten niemand uit. Een kind voelt zich welkom op de speelplek. Dat betekent dat we bij het ontwerp rekening houden met bereikbaarheid en mogelijkheden voor verzorgers om te zitten. Verharding naar een speeltoestel maakt deze bereikbaar, zodat kinderen met een beperking en deel kunnen nemen aan het spel. De nadruk ligt op het kunnen meedoen, niet persé op een aangepast toestel voor elke plek. Wel is het zo dat hoe groter een speelplek is, hoe meer het zich leent voor specifieke aanpassingen van toestellen. Denk hierbij aan een centrale plek of een speeltuin.

Foto: Speeltuinbende, NSGK

ONTMOETEN

Contact met leeftijdsgenoten is al gauw een drijfveer om naar buiten te gaan. Het belang van een speelplek ontmoetingsplek mag niet worden onderschat. Een speelplek is bereikbaar en heeft aantrekkingskracht, juist omdat daar ook andere kinderen zijn. Speelplekken zijn niet ergens diep weggestopt. De groene omgeving mag spannend zijn maar niet sociaal onveilig. Verzoorgers hebben een plek om te zitten en hebben vandaaruit overzicht op de omgeving.

VERANTWOORD GEBRUIK VAN GRONDSTOFFEN

Wij gaan verantwoord om met onze grondstoffen. Leveranciers en aannemers dagen wij uit om te innoveren met herbruikbare materialen. Dit kan door de uit het beheer van de stad vrijkomende grondstoffen te benutten en zo mogelijk gebruik te maken van lokale duurzame initiatieven.

ONTWERPSUGGESTIES PER PLEK INFORMEEL EN AVONTUURLIJK

In de kern gaat het bij de inrichting van de **informele speelruimte** over het kindvriendelijk inrichten van de openbare ruimte. Bij ieder plan en iedere maatregel denken we na over hoe deze ruimte aantrekkelijker kan worden gemaakt voor kinderen tot en met 18 jaar. Het gaat hier immers om 25% van de inwoners van Almere. Zodra deze groep kinderen naar buiten gaat komt het de speelruimte binnen en daar willen ze tikkertje en verstoppertje spelen, fietsen, krijten en een balletje trappen.

Voorwaarden voor de informele speelruimten zijn:

- ze leveren geen conflict op met de hoofdfunctie (bijvoorbeeld 50 km wegen en busbanen);
- er kunnen speelprikkels worden toegepast die aanleiding geven tot spel en als markering dienen om te laten zien dat er gespeeld mag worden;
- de prikkels zijn ontworpen met aandacht voor veiligheid en bieden tegelijkertijd ruimte voor het leren omgaan met risico's;
- de zichtbaarheid van speelobjecten zorgt voor aangepast verkeersgedrag;
- ze kunnen ook een gelegenheid bieden voor ontmoeten met zitaanleidingen of meubilair.

De inrichtingsmogelijkheden zijn enorm en de creativiteit van ontwerpers en gebruikers zal er flink door geprikkeld worden. Voor verharding kunnen we denken aan het toepassen van

pleinplakkers of wegenverf in allerlei vormen en maten, afwijkende trottoirtegels in kleur, met cijfers, letters of andere plaatjes, afwijkende klinkerpatronen in doodlopende straten of parkeerplaatsen, het toepassen van betonelementen waarop je kunt zitten, over of vanaf kunt springen of als evenwichtsbalk.

De groene ruimte leent zich goed voor het **avontuurlijk spelen**. Denk aan het toepassen van heuvels of wadi's, meer natuurlijk struikgewas (bosplantsoen) voor het bouwen van hutten, toepassen van meer beklimbare bomen met de takken tot op de grond, inzaaien van bloemenmengsels, maaïen van banen in extensief beheerde grasstroken, maken van flauwe taluds of steigertje bij watergangen, neerleggen van een boomstam of het ingraven van een boomstronk.

We leggen doolhofstruiken, huttenbouwstruiken en verstopstruiken aan in plaats van prikkelstruiken. We planten klimbomen, voel-je-veilig-bomen en over-het-water-slingeren-bomen aan en geen saaie opgesnoeide bomen. We maken jij-bent-de-snelste-stoepen, knikkerstoepen en fietsstoepen. We maken rolheuveltjes-veldjes, bloemen-pluk-veldjes en watergooi-veldjes. We doen alles net even anders en maken speelmogelijkheden!

Informeel spelen leent zich vrij eenvoudig voor creatief spelen en eigen aanvullingen daarop. Na afstemming met de wijkregisseur of de specialist spelen - als advies op het gebied van veiligheid nodig zou zijn - kunnen we speelaanleidingen toevoegen.

STEUNPLEKKEN

De **steunplekken** zijn plekken met een eenvoudige inrichting. Ze geven invulling aan wensen op straat- en blokniveau of maken een route aantrekkelijk. De bewoners moeten dan ook een actieve rol spelen bij ontwerp, realisatie en/of instandhouding ervan. Een steunplek kan zowel formeel als avontuurlijk zijn ingericht.

Ontwerpsuggesties voor steunplekken zijn:

- meestal (veel) kleiner dan 1.800 m²;
- afgestemd op de wensen van de betrokken behoeftegroep(en);
- dicht bij woningen of langs routes;
- avontuurlijk ingericht, ondersteund door speelaanleidingen, terreininrichting en toegankelijk groen;
- bieden plek aan spelen door speelprikkel en bij hoge kinderdichtheid een enkel speeltoestel;
- bieden plek aan sporten door prikkels, zoals belijning, doelpaaltjes of een spelkist;
- bieden plek aan ontmoeten door zitaanleidingen of meubilair;
- sociaal veilig en niet achteraf;
- maakbare ruimte voor gebruikers;
- ingepast in de omgeving;
- beperkt voorzien van hekwerken, bijvoorbeeld omdat het veiligheidstechnisch nodig is.

Ook deze plekken kunnen multifunctioneel of zeer specifiek zijn. Zo zijn er combinatiemogelijkheden van ontmoetingsplekken, waterplekken, straatspeelplekken en groenspeelplekken. Door op deze plekken een aanleiding te plaatsen - in de vorm van een picknickbank, paaltjes voor voetbal, springtouw, bokspring, een paar heuveltjes met keien en boomstammen, een fonteintje of waterpomp, een kunstwerk, enkele speeltoestellen of gekleurde verharding - worden ze een impuls om de wijk in te gaan voor zowel kinderen als volwassenen. Wordt een steunplek door bewoners geadopteerd, dan is er meer mogelijk qua creatief spelen. Zie paragraaf 6 Klusbus.

CENTRALE PLEK

Naast kleine, formele speelplekken dicht bij huis, is er ook ruimte voor een breder aanbod, op de zogeheten **centrale plekken**. De centrale plekken worden vanwege hun functie, ligging en omvang ingericht voor minimaal twee behoeftegroepen onder de 18 jaar, en er zijn minimaal 5 verschillende grondvormen (zie blz. 22) van bewegen aanwezig. Voor ieder speelkind-type is er voldoende ruimte. Ook de centrale plek wordt ingericht in overleg met gebruikers en omwonenden.

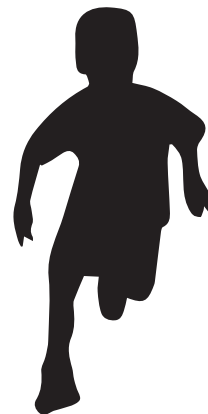
Ontwerpsuggesties voor centrale plekken zijn:

- ingericht voor minimaal 2 behoeftegroepen tot 18 jaar;
- liefst minimaal 1.800 m2 groot of 3.400 m2 als er ook sport wordt beoefend;
- zonering op spelgedrag en behoeftegroepen;
- bereikbaarheid, ligging nabij knooppunten op blok-, buurt- en wijkniveau;
- bieden plek aan minimaal 5 grondvormen van bewegen;
- bieden mogelijkheden voor samen spelen en ontmoeten;
- circa 2/3e van de toestellen zijn voor minder validen bereikbaar.
- circa de helft van het aanbod is gericht op samen spelen.
- bieden ruimte aan sport door diverse sportaanleidingen (sporttoestellen et cetera);
- bieden ruimte aan sporten voor jongeren, alleen als er geen sprake is van verdringing van jonge kinderen;
- open ruimte, naast beschutte hoekjes;
- sociaal veilig;
- logisch ingepast in de omgeving.

Overige richtlijnen voor centrale plekken zijn:

- toepassen van verlichting is afhankelijk van gebruik en wens om te sturen in gebruik;
- conflict tussen balspelen en speeltoestellen wordt voorkomen;
- beperkt voorzien van hekwerken, bijvoorbeeld omdat het veiligheidstechnisch nodig is;
- bieden ruimte voor georganiseerde activiteiten.

Een centrale plek kan prima functioneren zonder een grote hoeveelheid speeltoestellen. Er liggen grote kansen op en in multifunctionele groenstroken, parken en pleinen. Door hier met activiteiten en een specifieke aanleiding (bijvoorbeeld fontein, hoog klimnet, heuvels, water, zand en bosjes) te werken kan een centrale plek relatief eenvoudig worden gerealiseerd. En tegelijk een plek zijn voor de jongste kinderen met hun ouders. De ontwerper heeft de behoef-

ten van een brede gebruikersgroep voor ogen.

Gaat het om een plek die in de semiopenbare ruimte ligt, zoals een schoolplein, speeltuin of kinderboerderij, dan is het belangrijk dat deze plek geheel of gedeeltelijk een openbare uitstraling heeft. Basisschoolpleinen die als centrale plek na schooltijd ook de functie van buurtplein vervullen, nodigen uit door hun open karakter.

Bij een gecombineerd gebruik door de doelgroep 12-18 of 18+, kan er bij een krappe ruimte, verdringing optreden van de jongste doelgroepen. Sportief ingerichte centrale plekken met sportvloeren stimuleren intensief bewegen en zijn ook in trek bij oudere jeugd. Ruimte, ontwerp, terreinindeling en een alternatief op de plek, zorgen ervoor dat ook de jongere kinderen zich welkom voelen.

Hekwerken leggen we alleen aan om veiligheidsredenen. Afsluitbare poorten, met uitzondering van speciaal onderwijslocaties, passen we per definitie niet toe omdat deze het openbare karakter en daarmee de uitnodiging tot spelen tenietdoen.

SPEELTUIN

Speeltuinen kenmerken zich door een sterke eigen identiteit of thema. Met een aanbod aan georganiseerde activiteiten of een bijzonder groot toestel als onderscheidende trekker, afwijkend van wat er in de wijken te doen is. Speeltuinen beschikken over meerdere van de volgende faciliteiten als picknickgelegenheid, goede bereikbaarheid, parkeervoorzieningen, toilet, kiosk, afscheiding. Het gaat om faciliteiten die je in mindere mate op de reguliere openbare speelplekken tegenkomt.

FITNESS, SPORTEN, BEWEGEN EN ONTMOETEN VOOR ALLE LEEFTIJDEN

Sporten en bewegen is voor alle leeftijden maar de behoeftes verschillen. Is het bij een sportplek voor jongeren van belang dat teamsport en ontmoeten hier samenkomen, bij volwassenen is het gebruik van routes in trek voor wandelen, hardlopen, fietsen of skeeleren. Vaak doen zij dat individueel, maar ook in groepsverband als in een hardlooptroep of bootcampgroep. Voor senioren zijn specifieke oefenmogelijkheden voor spier- en botversterkende activiteiten in combinatie met een georganiseerde groepsactiviteit weer belangrijk. Uit de stadsconsultatie en het beweegonderzoek van het Sportbedrijf is verlichting langs looproutes een veelgehoorde wens. Toch is dat niet altijd even wenselijk in verband met schijnveiligheid of voor rust in een natuurlijke omgeving. Wel gaan we kijken naar de ontbrekende schakels in de bestaande verlichte routes.

Sport- en fitnessvoorzieningen richten we zo in dat deze voor meerdere doelgroepen interessant zijn. Daarbij letten we erop dat de voorziening een aantrekkelijke aanvulling is op het netwerk van fiets- en wandelpaden, gericht is op ontmoeten en ook goed bereikbaar is voor de auto. Dus liever 6 fitnessstoestellen in een cirkel plaatsen nabij een kruising van fietspaden met parkeermogelijkheden in de buurt, dan verspreid langs de route en afgelegen. De cirkelopstelling zorgt voor het onderlinge contact tijdens een groepsactiviteit. De parkeerplaats zorgt voor een punt van afspreken en een betere benutting. De locatiekeuze is een bepalende succesfactor. Op plekken met deze voorwaarden komen mensen graag om te sporten en te ontspannen.

Voor elke groep van 500 jongeren wijzen we minimaal één multisportvoorziening met een all-weather ondergrond (sportplayground) aan. Hier worden minimaal 6 verschillende sporten gefaciliteerd. Dit is de plek waar ook georganiseerde sportactiviteiten plaatsvinden. Er is veel aandacht voor de bereikbaarheid (veilige routing en parkeerruimte) en de bekendheid van de plek.

De sportplekken krijgen een inrichting die geschikt is voor de specifieke behoefte aan sport en beweging in de doelgroep 12+. Afhankelijk van de ligging houden we rekening met medegebruik door kinderen of volwassenen. Almere geeft deze plekken vorm, in overleg met betrokken partijen.

Ontwerpsuggesties voor een multisportplek zijn:

- liefst minimaal 3.400 m2 groot, maar gemiddeld 5.600 m2 of meer;
- zones per behoeftegroep en type sport;
- goed bereikbaar, ligging nabij knooppunten op wijk- en stadsdeelniveau;
- een all-weather sportondergrond;
- divers aanbod aan sportaanleidingen;
- bevatten een watertappunt;
- bieden ruimte voor ontmoeting;
- bieden ruimte voor een overlooplek wanneer het buiten gehoor en zicht van woningen ligt;
- de helft van alle sportplekken heeft een droogstaplek;
- veilig in het zicht van een doorgaande weg;
- mogelijkheden voor minimaal 6 verschillende sporten;

- variatie in de invulling ten opzichte van andere sportplekken.

Overige richtlijnen voor de inrichting van sportplekken zijn:

- verlichting afhankelijk van gebruik en wens om te sturen in gebruik;
- rekening houden met wat meiden leuk vinden;
- rekening houden met jongeren met een beperking;
- heeft zodra hiervoor een mogelijkheid is, een uitgiftepunt met sportmaterialen;
- ruimte voor georganiseerde activiteiten.

De variatie in het huidige aanbod aan sportvoorzieningen kan verbeterd worden. Naast voetbal en skaten willen we meer ruimte bieden aan andere sporten zoals recreatief skaten, volleybal, tennis, badminton, tafeltennis, trimmen, klimmen, honk-/softbal, basketbal, korfbal, fitness en pannavoetbal. De ruimte moet, naast haar openbare functie, zo veel mogelijk afgestemd zijn op breed gebruik door (individuele) sporters, sportverenigingen, bootcampers, trimgroepen en andere geïnteresseerden. Een mogelijke combinatie met verlichting, parkeerruimte en toiletvoorziening heeft de voorkeur. Bij de inrichting van deze plekken moeten we rekening houden met vandalismegevoeligheid van de voorzieningen door passende materialen te gebruiken.

LANGZAAMVERKEERRUTES

De routes moeten laagdrempelig zijn in gebruik door ze herkenbaar en veilig in te richten en goed te onderhouden. Ze moeten interessant en aantrekkelijk zijn om de wijk in te trekken en daarna verder het stadsdeel in, zowel om je te verplaatsen als om te sporten. Het gaat hierbij voornamelijk om het langzaamverkeersnetwerk, bestaande uit verharde en halfverharde (fiets)paden.

Kenmerken van deze routes zijn:

- ze zijn verkeers- en sociaal veilig;
- ze sluiten op elkaar aan;
- ze aantrekkelijk door de aanwezigheid van rust- en actiepunten;
- ze zijn aantrekkelijk door hun (groene) omgeving;
- ze hebben de maatvoering die past bij behoefte/gebruik;
- ze hebben het type verharding dat past bij behoefte/gebruik;
- ze zijn herkenbaar door markeringen en materiaalgebruik.

SAMEN MET ELKAAR

5

MENSEN MAKEN DE STAD

Almere is een stad van 'samen doen'. Dat uitgangspunt geldt op verschillende niveaus: we willen binnen de gemeentelijke organisatie samenwerken met andere afdelingen, maar ook met onze professionele partners in de stad. En natuurlijk met de inwoners: samen is er meer mogelijk. Iedereen kan meedenken, meedoen of zelf doen.

MEEDENKEN

PARTICIPATIE BIJ AANLEG, VERVANGING EN BEHEER

Standaard worden bij vervangingen of herinrichting van een speelplek, de omgeving en de gebruikers betrokken. Afhankelijk van de situatie zetten we middelen als een buurtenquête, een oproep in het huis-aan-huisblad en/of sleutelfiguren in. Sleutelfiguren zijn de ons bekende betrokken bewoners, basisschooldirecteuren of betrokken professionals zoals jongerenwerkers, veiligheidsmanagers, wijkregisseurs, de professionals die in contact staan met moeilijk bereikbare doelgroepen et cetera. We streven naar zo veel mogelijk invloed en betrokkenheid door bewoners en professionals. Een dergelijk participatieniveau kan niet zonder een strakke regie en duidelijke kaders vooraf, omwille van tijd en menskracht. Voor een efficiënter proces en om de drempel voor deelnemers te verlagen, benutten we ook digitale mogelijkheden bij participatie.

Het participatieproces benutten we om begeleiders bewust te maken van de sociale aspecten in samenhang met de ontwikkeling in speelbehoefte. Het is het moment om ook met de moeilijk bereikbare doelgroepen in gesprek te gaan, om aan te moedigen dat spelen voor ieder kind mogelijk moet zijn. Zonder onderscheid in capaciteit of achtergrond, met of zonder beperking. En dan zo vroeg mogelijk qua leeftijd om al van jongs af aan, te leren dat iedereen in de samenleving er als vanzelfsprekend bij hoort.

MEEDOEN

INITIATIEVEN SPORT, SPEELPLEK ET CETERA

Behalve participatie als inspraak bestaat er al langer een andere vorm van participatie. Waar de gemeente speelplekken opheft of verzoeken tot inrichting afwijst nemen mensen zelf het initiatief voor realisatie. Met behulp van sponsoring voegen zij objecten toe aan het zogenaamde basisvoorzieningenniveau zoals beschreven onder spreiding en inrichting. Zolang deze voorzieningen (hier worden niet bedoeld de activity-toys genoemd in de paragraaf Zelf doen) voldoen aan de veiligheidseisen van het WAS, zien we deze als een aanvulling op het basisvoorzieningenniveau. In deze gevallen sturen wij aan op zelfbeheer, zie de volgende alinea.

Lukt dat niet (meer), dan vervalt het aan de gemeente. Na einde levensduur wordt het toestel niet automatisch door de gemeente vervangen.

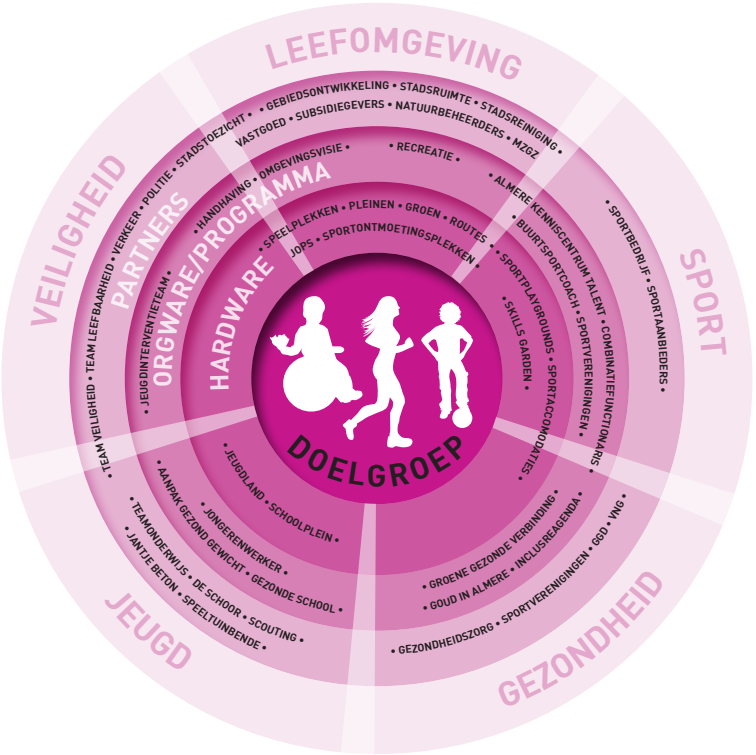
ZELFBEHEER

Het komt voor dat bewoners het onderhoud en beheer van een toestel of speelplek, inclusief het toezicht, zelf op zich willen nemen. Dan maken we afspraken over de rolverdeling, waarbij wij als gemeente de regelmatige veiligheidsinspectie voor onze rekening nemen. Gesignaleerde gebreken geven we dan door aan de bewoners. Zo houden we de veiligheid in de gaten.

In het verlengde van het avontuurlijk spelen en spelen met losse materialen, stellen we dat er meer mogelijk is als we het samen doen. Als ouders dit willen, dan maken we hier afspraken over en kan de gemeente voorzien in materialen die vrijkomen bij het onderhoud van de openbare ruimte elders in stad. Ook adviseren we over regelgeving en veilig spelen. Hier ligt een rol voor de klusbus.

INTEGRALE AANPAK

Bij elk nieuw initiatief is het van belang om bij de start al te onderzoeken welke afdelingen in onze organisatie en professionele partners in de stad tijdig aangehaakt moeten worden. We denken vanuit welzijn en gezondheid voor de stad, en dat betekent dat we ons realiseren dat we door samenwerking met anderen meer voor de stad kunnen bereiken. De lijst van betrokken afdelingen en partners is niet limitatief en we gaan ervan uit dat gemeentelijke professionals hun weg binnen en buiten de stad weten te vinden. De inspanningen voor een betere speel- en beweegruimte beperken zich niet alleen tot het fysieke aanbod, maar kunnen ook gaan over informeren, stimuleren of begeleiden bijvoorbeeld.

Figuur 7: integrale samenwerking

**ZELF DOEN
PARTICULIERE SPEELTOESTELLEN**

Soms plaatsen buurtbewoners zelf speelobjecten in de openbare ruimte. Particuliere speeltoestellen zijn meestal van tijdelijke aard. Denk hierbij aan een plastic glijbaantje, speelhuisje of trampoline. Een enkele keer komt het voor dat er een houten schommel van de bouwmarkt verschijnt die aard en nagelvast met de ondergrond is verbonden. Omdat deze objecten bij plaatsing in de openbare ruimte meestal niet voldoen aan de wettelijke eisen overeenkomstig het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS), wordt in deze paragraaf er apart aandacht aan besteed. *De inhoud van deze paragraaf is een interne werkinstructie voor de eigen medewerkers hoe er in de praktijk er mee om te gaan.* Voor de duidelijkheid: het gaat in deze paragraaf niet om toestellen die door de gemeente worden aangelegd, daarvoor geldt dat die standaard voldoen aan de regels.

WAT HIERAAN VOORAF GING

In januari 2014 heeft het college besloten om aan deze categorie speeltoestellen ruimte te geven zolang het risico op letsel gering is en van acuut gevaar geen sprake is. De motivatie van het college ligt in de uitnodiging aan bewoners om de stad in gebruik te nemen, zodat de betrokkenheid met de omgeving en elkaar wordt versterkt. In het licht van de beweging naar een participatie-maatschappij ligt het voor de hand dat ook de initiatiefnemer een verantwoordelijkheid heeft in de uitvoering van haar handelen. Deze handelswijze is in 2015 geëvalueerd en per collegebesluit van 10 november 2015 bevestigd. De vanaf 2014 met het ministerie van VWS gestartte dialoog, heeft niet direct tot een aanpassing van regelgeving geleid. Wel heeft de landelijke discussie voor meer duidelijkheid gezorgd en een kanteling in het benaderen van het burgerinitiatief en gemeenten meer durven over te laten aan burgerkracht.

BURGERKRACHT

Almere waardeert initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid en de gebruikswaarde van de omgeving. Het is een invulling van Almere Principle “Mensen maken de stad”, waarin meer ruimte is voor burgerinitiatief in het ruimtelijk en sociaal functioneren van buurten en wijken. Het gaat uit van initiatiefnemers met verantwoordelijkheidsbesef, die in staat zijn om toe te zien op voldoende veiligheid.

De rol van de gemeente in relatie tot de wetgeving in een notendop

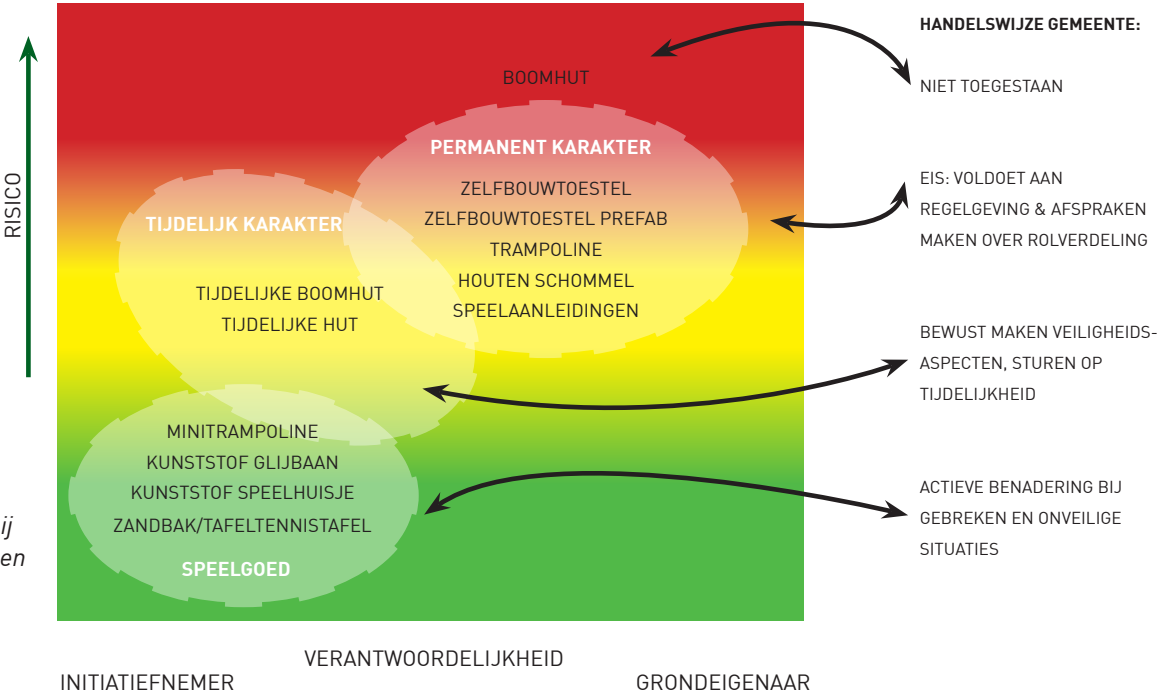
WARENWET

Het WAS (Warenwetbesluit attractie en speeltoestellen) stelt dat diegene die het speeltoestel voorhanden heeft ervoor zorgt dat het toestel veilig is. Daarbij is de NVWA (Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit) aangewezen als toezichthouder op de naleving van het WAS, en niet de gemeente.

AANSPRAKELIJKHEID

Indien sprake is van een mobiel speeltoestel dat op gemeentelijke grond wordt geplaatst, is de eigenaar van dat toestel aansprakelijk bij gebreken. Voor speeltoestellen die wel met de grond verenigd zijn, geldt dat de eigenaar van de grond beschouwd wordt als eigenaar van het speeltoestel, waarmee de aansprakelijkheid wordt toegerekend aan de eigenaar van de grond.

Figuur 8: handelswijze bij particuliere speelobjecten in de openbare ruimte

ONZE HANDELSWIJZE:

Algemeen: Bij waarneming van een object wordt het veiligheidsrisico beoordeeld op basis van het vakmanschap van de technisch toezichthouder spelen. Bij twijfel vindt onderling ruggespraak plaats. De speeladviseur kan hierbij adviseren of ondersteunen bij handhaving. Vanuit het besef dat de gemeente als beheerder van de openbare ruimte mede zorgdraagt voor een veilige openbare ruimte, treedt zij op indien ontoelaatbare onveilige situaties zich voordoen. We wijzen in eerste instantie op de eigen verantwoordelijkheid en mogelijke veiligheids- en aansprakelijkheidsrisico's voor de initiatiefnemer op grond van de wet- en regelgeving. Bij toestellen die niet voldoen aan de veiligheidswetgeving is de gemeentelijke bijdrage beperkt tot informatieverstrekking. Met uitzondering van keurings- of certificeringskosten, verleent de gemeente geen bijdrage in de kosten van realisatie of onderhoud.

Speelgoed/activity toys: van laagrisico toestellen zoals (bijvoorbeeld tafeltennistafel, basketbalpaal, plastic speelhuisje, plastic schommel, minitrampoline) worden de eigenaren niet actief door ons benaderd en geïnformeerd, tenzij we een gevaarlijke situatie constateren. Bijvoorbeeld in geval van een kapot en incompleet toestel of onvoldoende afstand tot een ander object (1,5 x de valhoogte). Laagrisico-toestellen op anonieme plekken zonder dat er sprake is van dagelijks toezicht vanuit een woning of tuin, zijn ongewenst.

Zelfbouw met tijdelijk karakter: objecten die ontstaan vanuit spel en voortdurend aan verandering onderhevig zijn, vallen niet onder het WAS. In geval van constatering van een onveilige situatie of een overgang naar een permanente situatie, wijzen wij op de eigen verantwoordelijkheid of treden desnoods handhavend op.

Trampolines: de grotere trampolines, al dan niet verankerd, ingegraven of met een valnet, zijn ongewenst en worden niet toegestaan in de openbare ruimte. De doorsnee trampoline komt namelijk niet in aanmerking voor een veiligheids certificering.

Zelfbouwobjecten met permanent karakter: bij plaatsing van dergelijke objecten verwachten we dat initiatiefnemers vooraf overleg plegen met de wijkregisseur. In deze gevallen informeren wij actief in zowel een vooraf- als achterafsituatie. De rol van de gemeente beperkt zich tot:

- afwegen of een aanpassing van functie en inrichting passend is;
- wijzen op de veiligheidsaspecten en de eis van een veiligheidskeuring met certificering (gemeente draagt bij in de kosten van certificering, maar niet in de benodigde aanpassingen);
- wijzen op de eigen verantwoordelijkheid;
- wijzen op het belang van draagvlak;
- wijzen op onderhoudsaspecten;
- maken van afspraken over zelfbeheer (zie hieronder).

Zelfbeheer: voor in de grond verankerde toestellen maken we afspraken met de eigenaren over het beheer en onderhoud en zaken als veiligheid en aansprakelijkheid.

Inspectie: tegelijk met de halfjaarlijkse veiligheidsinspectie van de gemeentelijke speeltoestellen wordt ook de toestand van de particuliere toestellen meegenomen. Deze inspectie is primair gericht op de gemeentelijke toestellen en niet gericht op een volledige controle van de gehele openbare ruimte op particuliere toestellen. Wel worden de terloops gesignaleerde particuliere toestellen vastgelegd in de inspectierapportage. Bij constatering van een ernstig gebrek vindt opvolging plaats. De toestellen waarvoor zelfbeheerafspraken bestaan worden standaard meegenomen in de inspectie.

Zwembad(je): Op een andere manier dan bij open water, heeft een door bewoners in de openbare ruimte geplaatste zwembad een uitnodigend karakter. Ook voor kinderen die nog niet zelfstandig in water kunnen verblijven. Vanwege het verdrinkingsgevaar zou toezicht van een volwassene niet mogen ontbreken.

Ook hier is degene die iets dergelijks in de openbare ruimte neerzet, in beginsel ook zelf verantwoordelijk voor de veiligheid. Wij vinden als beheerder van de openbare ruimte, dat de eigenaar/gebruiker van een zwembad(je) elke dag opnieuw een bewuste afweging moet maken of er op die dag en tijdstip sprake is van voldoende toezicht. **Dat betekent dat het zwembad aan het einde van het gebruik en in ieder geval aan het einde van de dag, volledig geleegd moet zijn van water.** Om er zeker van te zijn dat er de volgende ochtend of dag, geen ongelukken kunnen gebeuren door een gebrek aan toezicht. De plaats in de openbare ruimte maakt immers dat het zwembad voor iedereen toegankelijk is. Maatregelen als afdekkingen, afsluitingen of het verwijderen van opstapjes of trapjes, worden als onvoldoende beschouwd. Omdat ondanks deze maatregelen grotere kinderen in staat zijn om voor zichzelf en daarmee ook voor anderen, alsnog toegang te verschaffen. Ook hier zullen wij allereerst de bewoner aanspreken en bewust maken van zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Blijft de onveilige situatie voortbestaan, dan zal handhaving worden overwogen. Zwembadjes of zwembaden vallen niet onder de regelgeving van het WAS. Wel sluiten we met bovenstaande handelwijze aan op het advies van Veiligheid.nl.

BEHEER

6

WETTELIJKE KADERS

Voor speelvoorzieningen geldt de volgende wet- en regelgeving:

VERDRAG RECHTEN VAN HET KIND (VN)

Je hebt als kind recht op vrije tijd en rust. In je vrije tijd moet je kunnen spelen, iets kunnen doen waar je van houdt. Spelen is niet alleen leuk, je leert door te spelen ook hoe je sommige problemen kunt oplossen en om te gaan met andere kinderen. Er moeten veilige speelplekken zijn in iedere buurt.

WARENWETBESLUIT ATTRACTIE- EN SPEELTOESTELLEN (WAS)

De eigenaar van een openbaar toegankelijk speeltoestel is verantwoordelijk voor de veiligheid ervan en moet zorgen dat dit toestel voldoet aan de regels van het 'Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen'. Het WAS bevat regels voor ontwerp, constructie, beheer en onderhoud van speeltoestellen. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is belast met het toezicht op de naleving van het WAS.

VERGUNNINGEN

• Omgevingsrecht (WABO)

Voor een sport- of speeltoestel, anders dan voor uitsluitend particulier gebruik, is geen omgevingsvergunning vereist indien het object niet hoger is dan 4 meter en uitsluitend funktioneert met behulp van de zwaartekracht of de fysieke kracht van de mens. Daarnaast moet het speeltoestel wel passen binnen het bestemmingsplan. Voldoet het daar niet aan, dan is voor plaatsing wel een omgevingsvergunning vereist voor het opheffen van die strijdigheid.

• Bouwbesluit

Ondanks dat speeltoestellen meestal niet vergunningplichtig zijn op grond van het omgevingsrecht dienen zij wel te voldoen aan de technische randvoorwaarden genoemd in het bouwbesluit.

• Bestemmingsplan

Over het algemeen zijn in de bestemmingsplannen in Almere binnen de bestemmingen 'Groen' en 'Verkeer – Verblijfsgebied' speel- en sportvoorzieningen en jongerenontmoetingsplaatsen toegestaan. Voor speelvoorzieningen geldt een maximum bouwhoogte variërend van 5 tot 10 meter. Bouwwerken voor jongerenontmoetingsplaatsen zijn onder voorwaarden mogelijk via een afwijking van het bestemmingsplan.

• APV

Speeltoestellen zijn onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht die geldt bij het plaatsen van voorwerpen op een openbare plaats. Zie ook: Aanwijzingsbesluit uitstallingen, reclameborden, speeltoestellen en overige objecten gemeente Almere

BEHEER EN ONDERHOUD

Het technisch beheer en onderhoud richt zich op de instandhouding van een veilige en functionele speel- en beweegvriendelijke ruimte.

We kunnen dit in grote lijnen indelen:

- inspectie;
- verzorgend onderhoud;
- reparatie;
- vervanging.

Met de halfjaarlijkse inspecties controleren we of de speel- en beweegobjecten in de openbare ruimte veilig zijn. Waar van toepassing toetsen we ze aan het WAS. Van de inspectieresultaten en de beheerhandelingen houden we een logboekregistratie bij. Bij inspectie is het mogelijk dat toestellen tijdelijk als onveilig aangemerkt worden en buiten gebruik worden gesteld. Waar nodig worden toestellen uit voorzorg per direct verwijderd.

Over het algemeen kunnen we stellen dat als de toestellen op basis van inspectie als veilig worden beoordeeld, zij vaak ook functioneel en heel zijn. Het onderhoudsniveau op speelvoorzieningen mag dan ook wettelijk gezien nooit onvoldoende zijn.

Uit de stadsconsultatie van mei-juni 2018 komt naar voren dat matig onderhoud het gebruik ontmoedigt. Genoemd zijn: graslengte op trapvelden, onkruidbestrijding op de ondergronden van speeltoestellen, reparatie laat lang op zich wachten en overlast van hondenpoep. Overlast van hondenpoep op speelplekken en de bespeelbare groene ruimte is een veel gehoorde klacht. Voor trapveldjes geldt dat met korter maaien de veldjes schoner blijven. Aanvullende maatregelen zoals het plaatsen van bord met teksten en tekeningen van kinderen uit de buurt, creëren eigenaarschap op de speelplaatsen. Daarnaast kunnen we met communicatie gericht op de directe omgeving gedragsveranderingen in gang zetten. De hogere graslengte van trapvelden en onkruid op ondergronden is deels te verklaren als een eerder ingevoerde besparingsmaatregel in het kader van Bestuursopdracht beheer uit 2015. Meerdere disciplines zijn hierbij betrokken. Voor zover het groenonderhoud betreft zoeken we naar mogelijkheden om het onderhoud eventueel te verbeteren door de inzet van middelen voor differentiëring, door onderhandelingen tijdens de contractvorming of met extra toezicht op het onderhoud.

Met het vormgeven van het nieuwe onderhoudscontract voor speel- en sportvoorzieningen wordt het administratieve proces vereenvoudigd, wat maakt dat de aannemer sneller over kan gaan tot reparatie. En ook kleine reparaties meteen verricht al tijdens de inspectieronde. Wanneer de reparatiekosten in verhouding tot de extra levensduurverlenging, de gemiddelde afschrijvingskosten overschrijden, overwegen we een vervanging of opheffing.

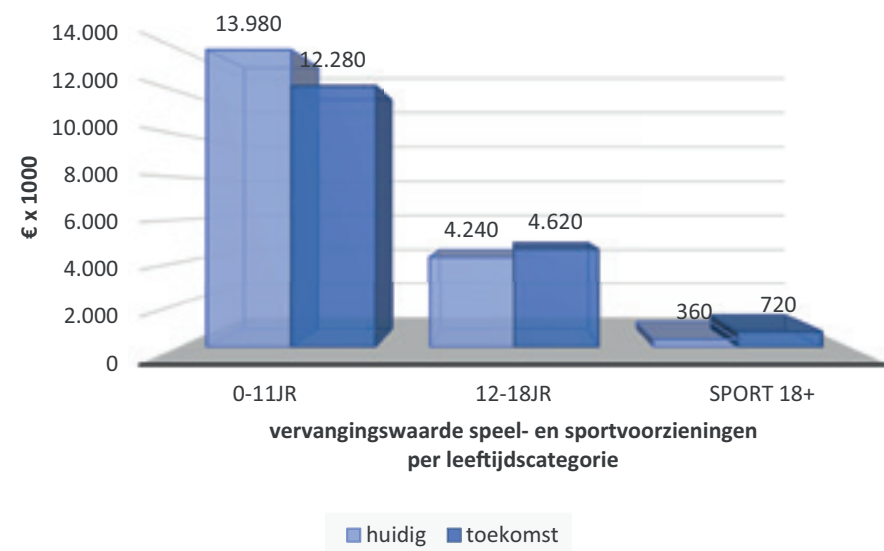
Wanneer toestellen technisch zijn afgeschreven is het moment daar om te bepalen om over te gaan tot vervanging, aanpassing of opheffing. Dit doen we aan de hand van de beleidslijnen en in samenspraak met de omgeving. Opheffingen lenen zich moeilijk voor samenspraak, maar verplichten ons wel tot heldere communicatie.

KLUSBUS

De gemeente stelt een beheerder aan die het eerste aanspreekpunt is voor bewoners als het gaat om ontwerp, inrichting en beheer van avontuurlijke/informele speelplekken. De klusbus is een beheerconcept dat de speelplekken van meer speelwaarde kan voorzien, samen met de bewoners, en met materiaal afkomstig uit het onderhoud van de stad. Bijvoorbeeld met losse speelelementen als takken, boomschijven maar ook grote stenen of grond. Het beheer van de speelplek gaat in samenspraak met bewoners. De klusbus voorziet niet alleen in materiaal maar ook in advies en praktische hulp.

BEHEERMIDDELEN

Op basis van de huidige omvang van de stad is de financiële waarde voor sport- en speeltoestellen in de openbare ruimte, bepaald op een vervangingswaarde van 18,5 miljoen euro. Dit is inclusief de val- en kunstgrasondergronden. De opgave volgens de 'Bestuursopdracht beheer' uit 2015, voor minder speeltoestellen, is in dit kader verwerkt. *Deze paragraaf beschrijft alleen het areaal wat de afdeling Stadsruimte in beheer heeft. De 5 sportplaygrounds in beheer van het Sportbedrijf, de sportaccommodaties of de Jeugdlanden bijvoorbeeld, vallen hier niet onder.*

Figuur 9: verdeling vervangingswaarde per leeftijdscategorie speel- en sporttoestellen, nu en in de toekomst

De verwachting is dat in de komende 10 jaar de voorzieningen voor jongeren en de sport- en beweegvoorzieningen voor volwassenen/senioren in omvang zullen toenemen. Jongeren hebben namelijk ruimte nodig om te ontmoeten en te sporten. Aan initiatieven uit de stad, ondersteunend aan een gezond en aantrekkelijk en beweegnetwerk, zullen wij als partner ook onze bijdrage leveren. De toename aan voorzieningen voor jongeren en volwassenen betekent minder toestellen voor de leeftijdscategorie 0-11 jaar. De afname in investeringsbudget voor 0-11 jaar wordt ook beïnvloed door de inzet van de klusbus. De klusbus wordt betaald uit de dagelijkse onderhoudslasten. Om de toename in onderhoudslasten te compenseren, investeren we minder in de vervanging van de formele speeltoestellen. Dit alles zonder in te boeten op de speelwaarde. De klusbus faciliteert namelijk de essentie van 'door samen te doen is meer mogelijk' en creëert extra speelwaarde in het avontuurlijk spelen.

Een (her)inrichting van een speel- of sportplek beperkt zich niet tot het vakgebied spelen. Naast de toestellen en de valondergronden moet vaak ook de terreininrichting worden aangepakt om aan te sluiten op de behoeften van de buurt. Hierbij zijn dan automatisch ook de disciplines als groen, verharding, straatmeubilair en verlichting bij betrokken. De vervangingsprogrammering betekent een integrale afstemming vooraf. Soms ook met externe partners.

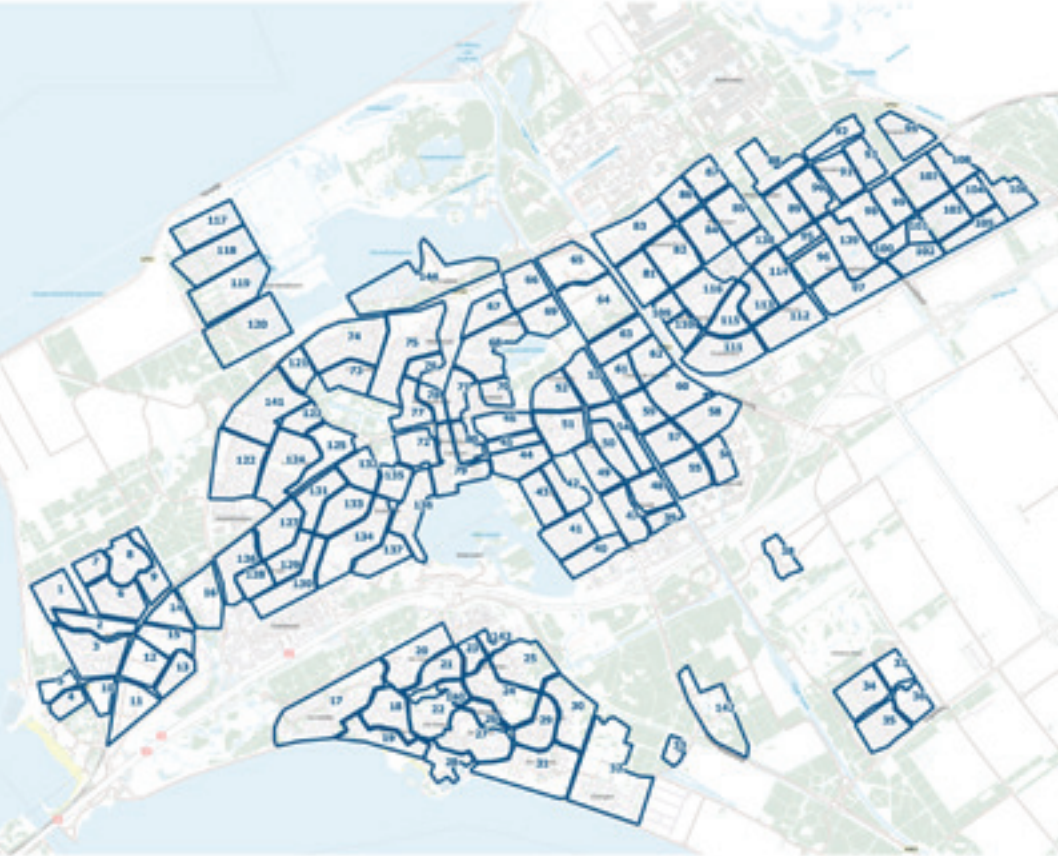
Het inkoop- en aanbestedingscontract voor de vervanging van speel- en sporttoestellen stimuleert onze contractpartners om in de tijd toenemend te innoveren in duurzaam en circulair materiaalgebruik. Wat op termijn zal leiden tot marktconcurrerende concepten ten opzichte van het huidige aanbod.

Het faciliteren van het inclusief spelen, dus ook voor kinderen met een beperking, hoeft niet persé tot extra kosten te leiden. De voornaamste maatregelen bestaan immers uit een bewuste terreininrichting gericht op bereikbaarheid, zitgelegenheid en op de grotere plekken een aanpassing van een toestel zelf indien nodig. Het gaat hier om het bewust inclusief ontwerpen wat op projectniveau kostenneutraal uitgevoerd kan worden zonder veel aan speelwaarde in te boeten. Daarnaast is het mogelijk om in specifieke gevallen sponsoring te regelen.

Het onderhoud in de vorm van verzorging en reparaties voeren we uit op minimaal kwaliteit-niveau C (laag), gericht op veilig en heel (bijlage B Functionaliteits- & veiligheidscriteria met onderhoudsniveau). Dit in overeenstemming met de maatregel onder de noemer 'kwaliteit' en vastgesteld in de Bestuursopdracht beheer 2015. Onderhoudsniveau C is één niveau lager dan het kwaliteitsniveau B (basis). Veel van de onderhoudsklachten die tijdens de stadsconsultatie genoemd zijn, denken wij vanaf 2019 op te kunnen lossen met een verbeterd onderhoudscontract, aandacht voor toezicht op de uitvoering, kortere interne lijnen en een duidelijke positionering van de eigen speelspecialisten. Daarnaast wordt samen met het groenonderhoud gewerkt aan een oplossing voor onkruidgroei en het maaien van trapvelden. Ook heeft het college extra middelen ter beschikking gesteld voor maatwerk in beheer.

BIJLAGE A INDELING SPEELBUURTEN

BIJLAGE B FUNCTIONALITEITS- & VEILIGHEIDSCRITERIA MET ONDERHOUDSNIVEAU

HOOFDBEHEER-CATEGORIE	FUNCTIE	CRITERIA TECHNISCH / FUNCTIONEEL	CRITERIA VEILIGHEID (E/O WETTELIJKE EISEN)
Speeltoestellen	stimuleren: fantasie & creativiteit, gezondheid, motorische vaardigheden, grenzen verkennen, sociale vaardigheden en ontmoeten	C: CROW: Meubilair: recreatieve voorziening-speelvoorziening-volledig. De speelvoorziening is volledig. Er ontbreken geen onderdelen.	C: CROW: 'Meubilair: recreatieve voorziening-speelvoorziening-WAS'. De speelvz voldoet aan het WAS.
Zandbakken	stimuleren: fantasie & creativiteit, construeren, materiaalverkenning, ontmoeten	C: CROW: Meubilair: recreatieve voorziening-speelvoorziening-volledig. De speelvoorziening is volledig. Er ontbreken geen onderdelen.	C: CROW: 'Meubilair: recreatieve voorziening-speelvoorziening-WAS'. De speelvz voldoet aan het WAS.
Trapvelden kunstgras	stimuleren: spel, gezondheid, sociale vaardigheden en ontmoeten	• zandniveau tov vrije deel kunstgrasvezel min 5 mm, max 10 mm.	• onkruidbedekking < 4% ivm stroefheid (als B: CROW: 'Verharding: open verharding-elementenverh.-onkruid') • bladbedekking < 5% ivm stroefheid (als A: CROW: 'Groen-gras: natuurlijk afval')
Valondergronden	Beperken valletsel		<i>algemeen:</i> • C: CROW: 'Meubilair: recreatieve voorziening-speelvoorziening-WAS'. De ondergrond voldoet aan het WAS. <i>valondergrond rubber:</i> • onvlakheid max 8 stuks >1,5 cm per 100m2 • onvlakheid max 0 stuks >3,0 cm per 100m2 <i>valondergrond houtsnippers:</i> • laagdikte minimaal 35cm bij statische toestellen • laagdikte minimaal 50cm bij gedwongen beweging • onvlakheid max 15 cm <i>valondergrond kunstgras:</i> • onkruidbedekking < 4% ivm stroefheid (als B: CROW: 'Verharding: open verharding-elementenverh.-onkruid') • bladbedekking < 5% ivm stroefheid (als A: CROW: 'Groen-gras: natuurlijk afval') <i>valondergrond zand:</i> • onvlakheid max 20 cm.
Hekwerken	Fysieke afscheiding van gevaarlijke omgeving als verkeer of water		C: CROW: 'Meubilair: hek-deuken en gaten. Deuken en gaten < 5% per stuk hek

LITERATUUR

- Almeerse Participatienota (2013), gemeente Almere
- De aantrekkelijke speelplek (2018), afstudeeronderzoek Saxion Hogescholen, M. Mulder
- Growing Green Cities (2012), gemeente Almere
- Hoe de omgeving speelgedrag beïnvloedt (2018), Aeres Hogeschool, N. Dijkhuijsen
- Kom op naar buiten! (2016), gemeente Rotterdam
- Rapportage Sport 2018, Sociaal en Cultureel Planbureau
- Samen in beweging blijven voor een gezond Almere, nota gemeentelijk gezondheidsbeleid Almere 2018-2021, gemeente Almere
- Samen spelen op Eindhovense schoolpleinen, Speeltuinbende
- Shaping urbanization for children (2018), Unicef
- Sportdeelname Almere 2018, Mulier Instituut
- Sportief gebruik van de openbare ruimten in Almere, onderzoek (2018), Mulier Instituut
- Sportief in beweging, Almeers sportbeleid 2017-2020, gemeente Almere
- Technisch beheerkader 1.1 (2016), Stadsbeheer AIB, gemeente Almere

COLOFON

Ter aanbieding aan het college van burgemeester en wethouders

Samenstelling
Afdeling Stadsruimte

Kernteam
Peter Post
Madeleine Frelie, OBB Speelruimtespecialisten
Erica Pierik, Buro Mani, tekstbewerking

Fotografie
Bart Buijs, Prospero

Vormgeving
Communicatie en Dienstverlening

Drukwerk
Repro Almere

Gemeente Almere
Februari 2019

